

КУЛЬТУРНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ПРОЦЕС

УДК 94(008+7:94)«XX»

<http://doi.org/10.46869/2707-6776-2020-11-10>

Зернецька О.В.

РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ В АВСТРАЛІЇ ПРОТЯГОМ XX ст: КІНОІНДУСТРІЯ

«Якщо ви вивчаєте австралійський фільм від початку до кінця, ви вивчаєте історію Австралії, тому що це молода країна, яка має перевагу використовувати кіно як документ у більшості випадків її короткої історії. З початком держави-нації те, що було закарбовано на кінострічку у першому документальному фільмі, а також показано через наступні соціальні, природні, політичні зміни, дає змогу спостерігати розвиток австралійського характеру, культури, як вони побачені очима кіномитців».

Саскія Вандербент

Стаття представляє собою першу спробу в Україні комплексного інтердисциплінарного вивчення історії розвитку австралійської кіноіндустрії в XX ст. в контексті австралійської культури. Аналізуючи фільми в історичній послідовності особливості кожної декади беруться до уваги. Проаналізовані періоди німого, звукового та кольорового кіно. Виокремлені краці фільми, режисери та видатні актори. Особлива увага приділена художнім та документальним фільмам.

У статті розглядається розвиток різних жанрів кінофільмів, починаючи з історичної драми, фільмів про виживання поселенців-піонерів, пригодницьких фільмів. Показано, як вони сприяють втіленню у кінострічках головних архетипів австралійської культури, розвитку австралійської ідентичності. Після Першої та Другої світових воєн створюються фільми, щоб увічнити хоробрість австралійських солдатів на полях цих воєн. Згодом з'являються кінострічки, в яких режисери змальовують долі австралійських жінок, чи то дружин переселенців, чи аборигенів.

Проведено компаративний аналіз фільмів та літературних періоджерел, покладених в основу їх сценаріїв. Зроблено висновок, що австралійськими режисерами були обрані найкращі взірці австралійської національної поезії і прози, які розкривають історичні і соціальні, культурні і расові проблеми розвитку країни протягом XX ст.

У статті приділяється увага періодам буму і спаду у сфері австралійського кіновиробництва. Проаналізована урядова політика в кіноіндустрії. Окреслені різні схеми виробництва та дистрибуції національних фільмів, аби зробити їх конкурентоспроможними з фільмами інших кіноіндустрій світу, особливо з Голлівудом. Вивчена сфера нової дисципліни – австралійські фільмові студії так само, як і праці національних вчених у цій галузі. З'ясовано, в яких університетах Австралії вона викладається. Зроблено висновки, що досвід Австралії в цих сферах корисний для України.

Ключові слова: розвиток австралійської культури, кіноіндустрія, структура, жанри, урядова політика, австралійські фільмові студії.

Важливою складовою становлення австралійської культури у XX ст. став розвиток національного кіно. Здавалося б, п'ятий континент був далеким від

європейських новітніх культурних реалій. Таких, скажімо, як винахід братів Люм'єр у Франції 28 грудня 1895 р., що започаткував новий вид мистецтва – кіно. Але, як не дивно, саме Австралія була першою у світі у розвитку кіноіндустрії. 1896 р. в Австралії відбулася одна з перших у світі зйомок кінофільму. Експедиція Хадсона до островів Торресової протоки, що на півночі Австралії, зафільмувала унікальний етнографічний матеріал – церемоніальний танець аборигенів. Збереглося чотири з половиною хвилини цієї плівки, її навіть зараз можна побачити на Youtube [1, 2].

У жовтні 1896 р. французький хімік, агент кампанії братів Люм'єр і одночасно кваліфікований оператор Моріс Сестіє здійснив кінозйомку пасажирів які, сходили з порома в Мейнлі, Сідней. Наступного місяця Сестіє зняв 13 фільмів на перегонах у Флемінгтоні, зокрема змагання за кубок Мельбурна. Наступного року, знаючи любов австралійців до спорту, вже чотири команди кінематографістів знімали перегони за кубок [3].

Антрополог-піонер сер Болдуїн Спенсер разом з своїм помічником Ф.П. Гілленом у надзвичайно важких умовах здійснили кінозйомки багатьох ритуальних танців аборигенів у 1901 та 1903 рр. в районах центральній Австралії [4, р. 46]. Особливо цінним у цих фільмах, є те, що антропологам вдалося записати не тільки зображення, але й музику і спів аборигенів, використовуючи воскові валики-циліндри. На відміну від коротких сцен, які знімали брати Люм'єри, зйомки, представлені археологами, були справжніми кінострічками, а в останньому випадку ще й озвучені.

Важливу роль у становленні австралійського кінематографу відіграв очолюваний Джозефом Перрі відділ зв'язків із громадськістю Армії Спасіння, основною метою якого були зйомки фільмів на християнську тематику. Серед них були такі короткі кіноісторії, як «Соціальне спасіння» (*Social Salvation*, 1899 р.) та «Солдати Христа» (*The Soldiers of the Christ*, 1900 р.) [3]. Разом із тим вони закарбували на кіноплівку найцікавіше із повсякденного життя австралійців, а також видатні події у житті австралійського суспільства.

Зазвичай в ті часи кіносеанси складалися із перегляду декількох коротких німих кінозамальовок або сюжетів і відбувалися у різних більш-менш придатних для цього приміщеннях: від танцювальних клубів до кінопоказу на відкритому повітрі. Але кіно ввійшло в австралійську історію і як свідок отримання Австралією незалежності.

Так, у 1900 р. відбулося святкування на честь звільнення австралійських колоній і утворення Австралійської Федерації. Офіційно ця подія називалася «Інаугурація Співдружності Австралії» (*The Inauguration of the Commonwealth*). В Сідней, столиці Нового Південного Уельсу, – одного із штатів новоствореної Австралійської Федерації – пройшов грандіозний парад, в якому брали участь англійські, індійські, шотландські, новозеландські військові контингенти імперських військ (після англо-бурської війни), а також звісно австралійські військові з'єднання. За ними йшли очільники церков, міністри кабінету

міністрів, прем'єри штатів, мери міст, ректори університетів, і колони демонстрантів з місцевого населення [5]. Вперше у світі все це було зафільмовано на кіноплівку декількома кінокамерами з різних ракурсів. Керував процесом Джозеф Перрі [3]. Вдале розташування п'яти камер під час параду на розі вулиць дало змогу закарбувати його проходження крізь спеціально побудовані вітальні тріумфальні арки. З історії людства відомо, що вони зводилися на честь армій-переможців, які поверталися додому. В даному разі тріумфальні арки були побудовані громадянами Австралії на честь їх визволення від колоніального ярма і отримання статусу федерації в межах Британської імперії. Фільм закінчується кадрами, які зображують прем'єр-міністра та новий кабінет міністрів, котрі складають присягу парламенту Австралії. Це підписання федеративних документів поклало край колоніальній Австралії і започаткувало нову державу – Співдружність Австралії. Важливість цього фільму після підписання урядового документа для індустрії кіно набуває світового значення. Ця стрічка широко відома як перший фільм, який закарбував народження нової нації. Цей фільм вийшов 1901 р. і з успіхом демонструвався не тільки в містах п'ятого континенту, але й в Європі та США [6, р. 38-41, 54-55].

Ще однією подією, яка надала Австралії першість у розвитку кінематографа в світі, була кінострічка «Історія банди Келлі» (*The Story of the Kelly Gang*, 1906 р.), створена Чарльзом Тейтом. Він же був і автором сценарію. Це перший в світі німий художній фільм довжиною 70 або 80 хвилин, в якому йдеться про долю сім'ї Неда Келлі, яка вже на початку ХХ ст. стала історією-легендою в Австралії. У фільмі йдеться про справжні події, які відбувалися за 20 років до зйомки цього фільму у штаті Вікторія. Фільм розповідає про трагічну долю сім'ї ірландських скваттерів (власників земельного наділу), члени якої важко працюють на новій непривітній землі незважаючи на тяжкі природні умови (повені, посухи, пожежі), стають боржниками банку, який за допомогою жорстоких поліцейських відбирає в них майно і землю, тим самим робить їх існування нестерпним. Всі члени родини стають бушрейнджерами, – людьми, які оселяються в буші (австралійському лісі) і починають мстити своїм ворогам. Вони одягають маски і грабують банки, роздають гроші біднякам, а також спалюють в банках заставні розписки інших переселенців, які потрапили у лещата банкірів. За короткий період часу Келлі стає народним героєм на кшталт Робіна Гуда. Історія закінчується трагічно: поліція, знайшовши Неда Келлі, починає в нього стріляти. Поліцейські влучили в нього кілька разів, але він не падає, і жахає цим поліцейських. Нед повзе, перемагаючи біль. Тільки знекровленого і виснаженого поліція його впіймала. Неда Келлі було страчено. Це також був перших австралійський художній фільм, який підпав під цензуру: уряд штату Вікторія, де відбувалися ці події, заборонив його показ у всьому штаті. Ця стрічка мала величезний успіх в Австралії та за її межами.

Вона стала найприбутковішою за 1900-1910-і рр., зібравши 20 тис. фунтів стерлінгів (великі гроші на той час. – О.З.).

Фільми, присвячені Неду Келлі, знімалися в Австралії неодноразово. Набагато пізніше – сто років по тому – австралійські кінознавці Іна Бертран та Вільям Рутт присвятили цьому фільму свою працю під промовистою назвою «Картина, яка завжди буде жити. Історія банди Неда Келлі» [7]. Так, тема боротьби за справедливість, захист знедолених та скривджених на ціле століття увійде до австралійського кінематографу. На різних його етапах будуть зніматися фільми про розбійників у масках, котрі виступають проти корумпованої поліції та ненажерливих банкірів.

Остання екранізація цього сюжету відбулася вже у XXI ст.: 2019 р. вийшов фільм режисера Дастіна Курзеля «Справжня історія банди Келлі» (*True Story of Kelly Gang*), виробництво Австралії. У його основу покладений роман Пітера Келлі, який приніс автору другу Букерівську премію. Прем'єра цієї кінострічки відбулася на міжнародному кінофестивалі в Торонто 2019 р. У фільмі Нед Келлі позиціонується як народний герой Австралії. Змінилося до нього і ставлення в урядових колах штату Вікторія. Фільм знято за допомогою державного уряду Вікторії та кінокомпанії Film Victoria Australia.

На думку дослідниці кіно Аннет Гамільтон «саме з цього часу декласовані елементи, каторжники, бушрейнджери, міські та заміські злочинці займають своє місце в австралійському кіно. Хоча Австралія у 20-ті рр. XX ст. стає дедалі більш урбанізованою нацією з населенням великих міст, яке ідентифікує себе як британський середній клас, національний кінематограф не робить їх життя предметом свого художнього інтересу. Навіть, коли героями стають не злочинці, а декласовані елементи із міста та передмість: погано вдягнені, із недостатньою освітою бідні робочі або сільські трударі. Австралійці мають інтерес до таких кінофільмів, які зачіпають почуття сенсу їхнього буття. Хоча міжнародна аудиторія тяжіє до фільмів про кенгуру, ему та білих благородних бушменів» [2].

Інший сюжет з колоніальної історії Австралії – непокора команди корабля «Баунті» у 1789 р. капітану Блайту і їх небажання повертатися до Австралії після того, як вони дісталися острова Таїті. Фільм вперше був знятий режисером Раймондом Лонгфордом у 1916 р.. «Бунт на Баунті» була 55 хвилинною чорно-білою німою кінострічкою яка стала зрештою австралійською кінокласикою. 1933 р. виходить, 65 хвилинний фільм знятий режисером Чарльзом Шовелом «Повстання на Баунті» (*In the Wake on Baunty*), успіх якому приносить актор Чарльз Флінн, який згодом стає відомим голівудським актором [5]. Більш, ніж 50 років по тому, цей сюжет використовується у фільмі «Баунті» (*The Baunty*, 1984 р.), успіх якому, безперечно, приносить зоряний акторський склад: Ентоні Гопкінс, Лоуренс Олів'є, Едвард Фокс, Бернард Гілл на чолі із Мелом Гібсоном, до речі

австралійцем за походженням і австралійським кіноактором, який згодом стає однією з найбільших зірок Голлівуду, як і Ніколь Кідман.

Колоніальна тематика розвивається в національному австралійському кінематографі протягом усього ХХ ст. Нерідко в основі фільмів лежать твори письменників колоніального та постколоніального періоду. Одним із яскравих взірців, який демонструє вдалу екранізацію творів австралійської літератури, є фільм Нормана Дауна «Засуджений довічно» (*For the Term of His Natural Life*, 1927 р.) за однойменним романом Маркуса Кларка. Головний герой цього твору – несправедливо засуджений в Британії Руфус Доуз – опиняється на австралійській каторзі з вироком «довічно засуджений». Реалістичні картини знущань тюремників над каторжниками, жахливі умови їх життя, голод й побиття змушують Руфуса Доуза до втечі з каторги і довгих поневірян у австралійському буші. Чесний і справедливий за своєю натурою, він викликає неодмінні довіру і симпатію як читачів, так і глядачів. Ось чому автор цієї статті з повним правом назвала свою рецензію на переклад цього роману «Моральний імператив Руфуса Доуза» [8]. Так, у героя Маркуса Кларка існував моральний імператив, який дозволяв йому вистояти самому у нерівній боротьбі із тюремниками й солдатами-переслідувачами, а також допомагати іншим нездоланим, які опинилися у нестерпних поневіряннях в Австралії.

Доля піонерів, простих людей Австралії, в яких закарбовані такі притаманні австралійцям риси характеру, як егалітаризм, справедливість, чесність, товариськість (*mateship*), без якої чоловікам неможливо було вижити у суровій австралійській дійсності, демократизм, неповага до вищих класів та тих, хто уособлює собою владу, знаходять втілення спочатку в художній літературі Австралії, а потім переносяться на екран. Так, в основу фільму «Сентиментальний парубок» (*The Sentimental Bloke*, 1920 р.) режисера Р. Ленгфорда покладена відома однойменна поема С.Дж. Дженніса, в якій розповідається про любов простого хлопця Артура Точерта до дівчини Дорін. Артур не дружив із законом, але вийшовши з тюрми, побачив і полюбив сповнену життя, сором'язливу Дорін. Він упадає за нею дуже сентиментально, врешті-решт одружується із нею і заради неї стає заробляти чесні гроші, працюючи на землі. Цей ліричний, сповнений переживань героїв реалістичний фільм важливий ще й тим, що в ньому роль Дорін зіграла перша австралійська жінка-зірка Лотті Лоелл. Талановита актриса, вона була ще й обдарованою сценаристкою і редактором у більшості перших австралійських німих фільмів, допомагаючи своєму чоловікові Раймонду Ленгфорду.

У період німого кіно в Австралії розквітають різні жанри, які відображають життя піонерів. Одним із них є комедія-фарс під назвою «На нашій ділянці» (*On Our Selection*, 1920 р.). Вона знята Раймондом Ленгфордом за відомою книжкою австралійського письменника Стіла Радда «Тато і Дейв». Стіл Радд належав до плеяди письменників, які започаткували розвиток австралійського реалістичного роману [9].

У фільмі з гумором та деінде із гіркою іронією змальоване життя австралійських піонерів, сповнене труднощів та важкої роботи. Відображена в стрічці сім'я скваттерів Раддів переживає всі негаразди долі аж до повного занепаду їхнього господарства, аж до того, що вони йдуть до сусіда позичати борошно, аби не померти із голоду. Але вони сприймають всі труднощі і навіть трагедії з незмінною посмішкою на обличчі, веселим жартом, які підтримують оптимістичний настрій у перших переселенців. Популярність фільму і книжки на цей сюжет були такими, що протягом ХХ ст. знімаються ще два фільми: режисером Кеном Голлом у 1932 р. (вже звукове кіно) і режисером Джорджем Вейлі у 1995 р. (звуковий кольоровий фільм).

Як зазначає австралійський дослідник кіноіндустрії Деб Верховен, «у період німого кіно в Австралії між 1906 та 1928 рр. було знято 150 фільмів» [10, р.141]. Можна зробити висновок, що перші два десятиліття були продуктивними у розвитку австралійського кіно, яке художніми засобам відображало національний характер і нелегкі умови становлення нової держави.

З початку 1930-х рр. австралійське кіно було майже повністю витіснено з ринку американськими фільмами. Водночас американські дистриб'юторські кіномережі охопили весь австралійський континент, розподілили існуючі кінотеатри між собою для прокату голлівудської продукції, яка була набагато дешевша, ніж австралійські фільми. До того ж далася взнаки Велика депресія 1929 р., яка на думку фахівця з економічної теорії Т.Дж. Валентайна «вразила Австралію чи не найбільше, ніж інші країни світу. Досвід депресії в Австралії можна порівняти з такими країнами, як Канада та Аргентина, котрі також мали велику залежність від експорту та зовнішнього капіталу. Точилися дебати щодо відносної важливості зовнішніх та внутрішніх факторів, які спричинили поглиблення депресії в Австралії. Мало розбіжностей у тому, що крах світової економіки трансформувалася у падіння експортних цін та зовнішнього кредитування... експортні ціни мали найбільший вплив на ініціювання та визначення глибинної депресії у Австралії. Інші фактори були другорядні. Дійсно депресія може розглядатися як незвична економічна флуктуація, нав'язана австралійському бізнесовому циклу заморськими джерелами» [11]. Проте «другорядність», про яку пише Т.Дж. Валентайн, не здавалося такою пересічному австралійському громадянину, коли за свідченням матеріалів Музею великої депресії в Австралії «депресія вразила домівки австралійців. Її пік прийшовся на 1932 р. коли офіційно вона становила 32% безробітних в країні. Сотні тисяч австралійців опинилися без роботи» [12]. Болісно вдарила депресія і по кіноіндустрії Австралії.

В 1930-ті рр. в світі почалася ера звукового кіно. У розпорядженні австралійських кінематографістів не було обладнання для зйомки звукових фільмів. Пройшли роки, перш, ніж у них з'явилася необхідна апаратура. Період з 1930 по 1960-і рр. в цілому був позначений спадом у розвитку кіномистецтва в Австралії, але це зовсім не означало повного припинення діяльності кіномитців.

У 1940-і рр. в Австралії розквітає документалістика. Одним із найпомітніших фільмів у цьому жанрі став документальний фільм режисера Чарльза Маунтфорда «Вокебаут і Тьюрунга» (*Walkabout and Tjurunga*, 1940 р., 1942 р., 1946 р., 1974 р.). Протягом двох років Маунтфорд мандрував до центру австралійського континенту разом із племенем аборигенів і пройшов більше, ніж 1000 миль. Для аборигенів такі безкінечні мандри є способом життя: вони пересуваються по рідній землі у пошуках і збиранні їжі та здійснюють мисливство за допомогою списів та бумерангів. Експедиція Маунтфорда ніколи не вижила б у спекотній пустелі центральної Австралії. Тільки допомога аборигенів у знаходженні їжі та питної води врятувала життя цій групі кінодокументалістів. Фільм вийшов 1946 р. і мав величезний успіх. Маунтфорд із повагою ставився до вірувань аборигенів. Одне із них полягає у тому, що «не можна демонструвати зображення своїх померлих родичів. Тож 1974 р. цей фільм був відредагований режисером, який видалив із нього обличчя і фігури померлих аборигенів» [2].

Іншим визначним документальним фільмом який увійшов в історію австралійського мистецтва, була стрічка режисера Демієна Перейра «На передовій лінії Кокоди» (*The Kokoda Front Line*, 1942 р.). Вона присвячена іншим подіям на півночі Австралії біля міста Дарвін, який захищали австралійські солдати від японських військ під час Другої світової війни, коли останні намагалися захопити територію Австралії. Цей фільм дістав почесну нагороду Академії. Цей реалістичний документальний фільм протистояв драматизованим голлівудським пропагандистським стрічкам воєнного періоду. Сміливого кінорежисера Демієна Перейра було вбито на передовій лінії вогню, коли в 1944 р. він здійснював зйомки на островах Палау, висвітлюючи воєнні дії морського флоту США.

Воєнна проблематика проникає і в художні стрічки. Так 1941 р. вийшов фільм Чарльза Шовела «40000 вершників» (*40,000 Horsemen*), який змальовує сторінки воєнної історії австралійських військ легкої кавалерії в Туреччині під час Першої світової війни. Постановка батальних сцен у фільмі вважається однією із кращих у світі. В цій кінострічці знаходиться місце не тільки для показу жорстокості війни, але знайдені місце і час для втілення романтичних мотивів, для зображення чоловічої дружби, приземленого австралійського гумору. До того ж ця стрічка стала однією із найкасовіших в австралійському кіно.

Слід підкреслити, що в цей період і протягом наступних десятиріч виходять фільми, які присвячені подіям часів Першої та Другої світових воєн. У них оспівуються «чоловічий колективізм, автентична маскулінність та етика чоловічої дружби». Сміливість на хоробрість, яку виявили солдати ANZAC (Australian and New Zealand Army Corps – австралійські та новозеландські армійські з'єднання) закарбована в історії Австралії і святкується кожен рік 25 квітня як пам'ятна дата битви при Галліполі 1915 р. Під час Першої світової

війни тисячі молодих австралійців були призвані захищати інтереси Британської імперії на далеких полях битви в Європі та північної Африки, де вони за звичай були в лавах разом із британським робочим класом і використовувалися англійськими офіцерами як «гарматне м'ясо». Проте за легендою, австралійці, тим не менш виявляли себе надзвичайними воїнами, які не підкорялися долі, а хоробро билися до кінця» [13]. Ці події зображуються у фільмах режисера Чарльза Шовела «Щури Тобрука» (*The Rats of Tobruk*, 1944 р.), де знімалися відомі австралійські актори Чіп Раферті та Пітер Фінч; у стрічці австралійсько-британського виробництва, зрежисованою Гаррі Ваттом «Оверлендери» (*Overlanders*, 1946 р.); у фільмі режисера Пітера Вейна «Галліполі» (*Gallipoly*, 1981 р.). В цій стрічці, на думку Сільвії Лоусон, «мілітаризм фільмів Чарльза Шовела відступає і увага фокусується на індивідуальних характеристиках героїв. Це антивоєнний фільм. У ньому йдеться про найбільшу поразку британських імперських військах при Галліполі. Війна показана як дурна і не маюча ніяких підстав, але моральна чистота та найвищі якості австралійських героїв ніяк не знижені. Фільм підводить до думки що головними ворогами були зневажливі британці, чиє невміння стало трагедією, якою закінчилося ця кампанія» [14, р. 11].

Мужність австралійських чоловіків під час Другої світової війни виявлялася не тільки на її фронтах, а й у самій Австралії, коли очікувався напад японських військ на Північну Територію. Саме про це йдеться у фільмі «Оверлендери» (*Overlanders*, 1946 р.) режисерів Майкла Балкона і Ральфа Смарта. Під час евакуації багато скватерів спалювали свій врожай, щоби той не потрапив до загарбників. Для тих переселенців, які вирощували велику рогату худобу, одним із виходів було забити її. Але головний герой фільму погонич худоби Ден не погоджується на цей варіант. Він вирішує перегнати свій гурт у тисячу голів у інші штати Австралії, де безпечніше. До нього приєднується багато інших хазяїв великої рогатої худоби і разом вони долають складний шлях у 2000 кілометрів, сповнений пригод і небезпеки. Цей фільм став одним із взірців австралійської реалістичної кінокласики, що прославляє мужність австралійського народу і оспівує «мейтшір – центральний елемент міфу про незалежних, самодостатніх, волелюбних громадян-чоловіків у тяжких природних умовах на противагу мультикультуралізму і фемінізму» [15; 2].

Дійсна історія хоробрості австралійців закарбована у фільмі «Сміті» (*Smithy*, 1946 р.) режисера Кена Голла – першій кінострічці про реальних героїв-австралійців. Вона присвячена найвидатнішому авіатору Кінгфорду Сміту. Він був першою людиною, яка перелетіла Тихий океан за 83 години. Він загинув у 1935 р. десь поблизу Бірми. Кінобіографія К. Сміта важлива ще й тому, що в цьому фільмі режисер бореться із голлівудськими стереотипами, створюючи кінострічки, де правда життя є найголовнішою.

Так само, як і Кен Голл, відстоював реалізм у кіномистецтві Австралії на противагу голівудський кіноіндустрії інший режисер Гаррі Ватт, який створив

вражаючу історичну панораму революційної боротьби старателів під час золотого буму в Австралії у штаті Вікторія в 1954 р. «Юрикске повстання» (*Eureka Stockade*, 1949 р.). В центрі сюжету – боротьба золотошукачів за свої права. Символічним у фільмі є те, що повстанці підіймають австралійський прапор «Південний Хрест», що є дуже рідким і промовистим явищем у австрійському кіно, оскільки він є символом австралійського патріотизму. Справа в тому, що під час цього повстання Австралія ще не була членом Британської співдружності. Вступивши до її лав, символом Австралії став прапор, в якому інкорпоровані австралійський Південний Хрест та британський Юніон Джек.

Варто підкреслити, що 40-60-ті рр. ХХ ст. в Австралії були періодом, коли австралійські кінотеатри вцент заповнила американська голлівудська кінопродукція. І кожен фільм австралійських виробників був дуже цінний для підтримання духу «австралійськості» у населення. Практично в тій самій традиції знято фільм режисера Чарльза Шовела «Сини Метью» (*The Sons of Mathew*, 1949 р.). Присвячений боротьбі піонерів ірландського походження у підкоренні нової землі, він вирує пригодами і труднощами. В ньому переплітаються реалістичні та сентиментальні мотиви. Слід відмітити важливу особливість у зображенні природи в австралійських фільмах. Композиційно пейзажі, почуття любові героїв до рідної землі, до її тваринного і рослинного світу нерозривно пов'язані із зображенням нової діяльності, становленням в її результаті характерів персонажів фільму. Оскільки природа цих романів – також і об'єкт прикладання творчих сил її героїв. Важливою рисою цього фільму є оспівування праці і людей праці як вияв природнього світового устрою. «Праця першопроходців підкорила простір пустинного континенту, освоїла його величезні природні ресурси» [16, с. 241]. Ця тема магістральна як для австралійської літератури, так і для австралійського кіномистецтва, тому що в ній найбільш повно розкривається такі важливі суспільні феномени, як формування австралійського характеру, австралійської нації, австралійської держави. Ось чому праця в австралійських романах і кінострічках ніколи не залишається тільки темою їхніх творів, а виступає важливим сюжетоутворюючим і характероутворюючим фактором.

В цей період, який в історії австралійського кіно позначений багатьма дослідниками як період його занепаду [17; 18; 19], тим не менш воно розвивається і жанрово, і тематично. До художніх та документальних фільмів додаються мультиплікаційні фільми. Австралійські режисери створюють мюзикли, ліричні кінострічки, комедії, фільми жахів, тріллери, саспенси, науково-фантастичні фільми. Також вперше на авансцену австралійського кіно виходять драми, трагедії та біографічні фільми про жінок, аборигенів, «нових австралійців» – тобто переселенців з Європи на п'ятий континент після Другої світової війни.

До середини 1950-х рр. трагедія корінного населення Австралії не знаходила відображення в національному кінематографі. Доля аборигенів, починаючи від їх винищення першими білими переселенцями, довго замовчувалася. Протягом першого сторіччя заселення Австралії і перетворення її на тюрму Британської імперії її владою сповідувалася концепція «Terra nullius», тобто «вільна земля, яку можна привласнити та експлуатувати». Водночас англійський вчений Бернард Еттард з Лейстерського університету, окреслюючи економічну історію Австралії з 1788 р., справедливо стверджує: «аборигенне населення зазнало колапсу, зіткнувшись із хворобами, насиллям та примусовим переміщенням їх – на задвірки нової пасторальної економіки (тут мається на увазі економіка, яку впроваджували пасторалісти – новоприбулі переселенці, яким уряд колонії виділяв наділи землі для її освоєння, не беручи до уваги, що вона була вже заселена аборигенами. – О.З.), у створенні урядом резервацій, на сухих неродючих землях пустелі, які найменше були у використанні білою людиною. Цей процес повторився у другій половині XIX ст., за часів освоєння Північної Території Австралії» [20]. Про обмаль інформації щодо цих расистських вчинків колоніальної влади та новоприбулих білих поселенців пише австралійський історик Лорі Кленсі, відзначаючи, що «спротив аборигенів проти білої агресії був набагато більшим, ніж взагалі вважалось» [13]. Однією із ганебних дій влади проти аборигенів було примусове відторгнення їх дітей від батьків та передача перших до сімей білих переселенців. Це породило безліч трагедій: призвело до втрати відчуття безперервності у розвитку родовету аборигенів різних племен, психологічно вплинуло на декілька поколінь корінних жителів.

Фільм режисера Чарльза Шовела «Джедда» (*Jedda*, 1955 р.) став першим, де головною героїнею виступає австралійська дівчина на ім'я Джедда, яка в дитинстві була відірвана від свого племені, коли її мати померла, і виховувалась у сім'ї білих переселенців. Там добре ставились до неї, але з часом її тягне до племені, до свого народу, його культури. Вона відчуває поодинокість, її душа розривається між білою сім'єю та племенем аборигенів. Важливим є й те, що цей фільм є першою кольоровою національною кінострічкою.

Поступово до австралійського кіно приходять сюжети, написані самими аборигенами. Подією стає трагічний фільм Брюса Бересфорда «Ті, хто живуть на краю» (*Fringe Dwellers*, 1982 р.), створений за однойменним твором письменника-аборигена Нене Гарє. Видатним є використання аборигенного музичного матеріалу. Коли у фільмі лунає пісня аборигенів «Моя дитя із коричневою шкірою», в якій йдеться про те, як біла влада відбирала в аборигенів їхніх немовлят та передавала їх на виховання переселенцям (жорстокий державний експеримент, який прагнув розірвати зв'язки між батьками та дітьми аборигенів, виростити останніх у культурі білих

австралійців), трагедія корінного населення Австралії відчувається на повну потужність. Цей видатний фільм отримав 7 кінематографічних нагород.

У стрічках режисерів Леслі Нормана «Літо сімнадцятої ляльки» (*Summer of the Seventeenth Doll*, 1959 р.) та Фреда Зіннемана «Бродяги» (*Sandowners*, 1960 р.) змальовані важкі долі австралійських жінок, які залишаються на ранчо і ведуть господарство на самоті в той самий час, коли чоловіки від'їжджають на сезонні роботи, і повертаюся додому тільки на час перепочинку. Жінки рабсько працюють на лінивих чоловіків, коли ті пиячать, грають у карти, розтринькуючи гроші. Нерівноправне становище жінок в колоніальний та постколоніальний періоди розвитку Австралії буде й надалі однією з центральних тем австралійської кінематографії [21]. Про це свідчать такі фільми, як «Кедді» (*Caddy*, 1976 р.); «Ми з Ніколи-Ніколи» (*We of the Never Never*, 1982 р.); «Весілля Мюріел», (*Muriel's Wedding*, 1994 р.).

По-праву кращим австралійським фільмом вважається зрежисована першою жінкою-режисером Джілліан Армстронг стрічка «Моя блискуча кар'єра» (*My Brilliant Career*, 1979 р.), знята за автобіографічним романом класика австралійської літератури Майлз Франклін. «Свій перший роман “Моя блискуча кар'єра” (1901 р.) Майлз Франклін написала, коли їй виповнилося 20 років. Письменниця народилася у сім'ї скватерів, тому її роман просякнутий споминами дитинства, сімейними легендами, біографічними деталями про її ірландських предків, які приїхали до Австралії у 20-х роках XIX століття і поповнили лави піонерів-першопроходців на п'ятому континенті. В її творчості утвердилася тема піонерства, знайшли відображення долі перших австралійських поселенців та їх нащадків» [22, с. 41]. У фільмі розкривається й історія її першого кохання, й боротьба, яка йде в серці дівчини між коханням і можливістю одружитися та її мрією про кар'єру письменниці, яка потребує зречення від сімейного життя, як вона вважає. Фільм сповнений психологізму, роздумів та вагань молодої австралійки (події відбуваються у наприкінці XX ст., коли роль жінку у суспільстві була не на висоті). У книзі, як і у фільмі, – відкритий кінець. Героїня залишається у роздумах, на роздоріжжі. Талант Майлз Франклін – письменниці, відзначений тим, що в Австралії найпрестижніша премія для представників красного слова носить її ім'я.

Для феміністського руху в Австралії це була вагома культурна перемога. Джілліан Армстронг згадувала, що «під час зйомок фільму всі спостерігали за нею і чекали на поразку» [5]. Натомість фільм мав величезний успіх. Він отримав 18 нагород, вісім із них він отримав на кінофестивалі в Каннах, отримав нагороду лондонських критиків, був номінований на «Оскар».

1970-1980-і рр. позначені в розвитку кіно Австралії небувалим піднесенням. Цьому сприяла далекоглядна політика австралійського уряду, який зрозумів, що потрібні ясні зрозумілі художні висловлювання стосовно національного культурного бачення. Це в свою чергу сприятиме покращенню іміджу держави. Все це великою мірою залежить від кінопродукції, яку вона виробляє.

Події в напрямі розвитку національного кіновиробництва розпочалися на тлі ситуації, коли американські фільми домінували в усіх кінотеатрах п'ятого континенту. Австралійський уряд зажадав, щоб фільми, які будуть отримувати фінансування уряду, демонстрували австралійський контент, були створені творчими командами з австралійських кіномитців та щоб самі стрічки показували австралійське оточення та австралійську реальність. «1968 р. при Австралійській Раді мистецтв був затверджений Фільмовий комітет, який підготував доповідь, в якій були надані рекомендації щодо підтримки урядом кіноіндустрії у трьох ключових сферах: створенні агентства з матеріального забезпечення розвитку кіно, розбудови фонду, який би сприяв розвитку експериментальних фільмів, формування національної кіношколи.

Безпосереднім результатом цих рекомендацій був розвиток широкого кола інституцій, які сприяли зв'язку між цією індустрією та урядом. Першою корпорацією в цьому напрямі була створена Корпорація розвитку австралійського фільму – 1970 р. (Australian Film Development Corporation – AFDC), яка в 1975 р. була перейменована на Комісію з австралійського фільму і мала 1 млн. доларів у своєму розпорядженні. Того ж самого 1970 р, поважаючи рекомендації Австралійської Ради мистецтв, уряд заснував Фонд для експериментального кіно і телебачення (Experimental Film and Television Fund – EFTF). Також у відповідності до рекомендацій Австралійської Ради мистецтв про національному фільмову школу, 1973 р. була створена Австралійська школа фільму і телебачення (згодом поповнена дисциплінами, в яких вивчається випуск радіо продукції і znana під аббревіацією AFTRS)» [10, р. 141-142].

Уряд на цьому не зупинився і запропонував як експеримент зниження податків для австралійських інвесторів, які вкладатимуть гроші в кіноіндустрію. Цей експеримент отримав назву «10BA». Як стверджує історик кіно Деб Верховен, «після прийняття відповідного податкового акту результат був моментальний та екстраординарний. Більше, як 400 фільмів з'явилося з 1980 по 1988 рр.. Багатьох фільмів публіка ніколи не побачила. Заробітня платня в індустрії зазнавала швидкої інфляції. Чимало фільмів, які отримали фінансову підтримку інвесторів, не вважалися такими вже й успішними. Водночас багато із них отримали визнання у публіки і, відповідно, таку успішну касову статистику, яку австралійське кіно після того жодного разу не змогло повторити» [10, р. 42].

Розвиток національної кіноіндустрії в останній третині ХХ ст. збігався із позитивною динамікою росту австралійської економіки в цілому. Через століття після заснування Федерації Австралія мала нижчу середню інфляцію та безробіття порівняно з іншими розвиненими країнами і солідне економічне зростання. У другій половині ХХ ст. економічне зростання було набагато стабільніше, ніж у першій, що відповідно призвело до вищого економічного зростання НВП на душу населення. Двома видатними декадами в останні сто

років були 1960-ті рр. і 1990-ті рр. Перша ознаменувалася бумом торгівлі мінеральними ресурсами, покращенням продуктивності виробництва, та сильним економічним зростанням у всьому світі, тоді як остання декада відбиває дивіденди солідної макроекономічної впорядкованості, результати від структурної реформи, яка продовжується. Дійсно, 1990-і рр., особливо друга їх половина вирізняється у таких поняттях, як історично висока продуктивність, велике зростання НВП та НВП на душу населення, низька інфляція і зменшення безробіття, періодом, який не тільки посилив процвітання та багатство Австралії як такої, але й поставив її на один щабель у порівнянні з досягненнями головних індустріальних економік світу [23]. Тож і кіноіндустрія Австралії розцвіла жанровим і тематичним розмаїттям.

Слід зауважити, що тема відносин між аборигенами та білими австралійцями були дуже рідким явищем для національного кіно (згадаємо тільки «Джедду», яка у 1950 р. була блискучим проривом у цій тематиці). Водночас могутня хвиля змін у соціальних відносинах в Австралії наприкінці 1960-х рр., як і в інших частинах світу, приводить до того, що молоде покоління, яке виросло після воєнних травм, і було більш освіченим і багатим, ніж їхні батьки, вже могло думати не тільки про проблеми заробітку для підтримання свого життя. Їх хвилювали питання справедливості та рівності. В Австралії почав швидко розгортатися рух за громадянські права. Це було вперше, коли австралійська громадськість дізналася про вплив і наслідки багатьох поколінь білих переселенців щодо аборигенів, щодо їх байдужості та ганебного ставлення до корінного населення. На це моментально відгукнувся національний кінематограф. «Між 1970-ми і 1980-ми рр. було створено 7 стрічок, які розкривали цю проблематику, зокрема фільми режисерів Ніколаса Рега «Вокебаут» (*Walkabout*, 1971 р.) та Генрі Сафрано «Хлопчик шторму» (*Stormboy*, 1976 р.), так само, як і шедевр Пітера Вейра «Остання хвиля» (*The Last Wave*, 1977 р.). У документальному кіно кіномитці фокусуються на таких проблемах, як боротьба аборигенів за права на свою землю, наприклад, стрічка Алессандра Гавадіні «Нінгла А-На» (*Ningla-A-Na*, 1978 р.). Створюються фільми у стилі аборигенної пам'яті, наприклад, «Моє виживання як аборигена», знято режисерами-жінками Ессі Коффі та Мартою Ансара (*My Survival as an Aboriginal*, 1978 р.) [2].

Колін Тілі – відома австралійська дитяча письменниця. За її книгами знято декілька фільмів: вже згаданий «Хлопчик шторму», а також стрічка Фреда Шепісі «Пісня Джиммі Блексмита» (*The Song of Billy Blacksmith*, 1978 р.). В основу сценарію покладено відомий однойменний роман письменника Томаса Кіннелі про трагічну долю хлопчика-полукровка із християнської місії, який виріс, одружився із білою дівчиною, але відчуває кризу ідентичності. Його сприймають як аборигена, платять набагато менше, ніж білим працівникам. До нього та його сім'ї, а також до сімей інших аборигенів, білі ставляться із відвертою зневагою та нелюдською жорстокістю: гвалтують їхніх жінок,

доводять аборигенні родини до голодної смерті, тощо. Тоді Біллі розпочинає свою вендету: тоді, як білі поселенці розправляється із сім'ями аборигенів, він убиває дружин і дітей перших. До білих чоловіків навіть не відразу доходить, що, смертельно скривджений вбивством своєї вагітної дружини, Біллі їм мститися. «Дворняжка-байстріук», як вони його називають, розв'язує проти білих справжню війну, вбиваючи їх дружин і дітей аж доки його не схопили та повісили. Це трагічна стрічка, яка із безжальним реалізмом змальовує існуючий стан речей.

Фільм Філа Нойса «Зворотні дороги» (*Back Roads*, 1977 р.) за своєю жанровою природою являє суміш кримінального кіно та пригод на дорогах. У ньому окрім відомого актора Білла Гантера грають два аборигена-активіста: Гері Фолі та ЕссіКоффі. Зав'язка сюжету розпочинається з того моменту, коли два злодія – білий і чорний – вкрали машину в аутбеку та їдуть уздовж узбережжя. На цьому шляху на їх чекають пригоди і переслідування.

Видатною подією встав фільм «Нічні крики: сільська трагедія» (*Night Cries: a Rural Tragedy*, 1989 р.) корінної австралійки Трейсі Моффат, головну роль в якому виконує відома австралійка туземного походження антрополог та письменниця Марсія Ленгтон, яка зробила римейк відомого фільму «Джедда», але змінила його кінець на щасливий, що викликало засудження деяких критиків. Вони вважали, що така трагічна тема, як відносини між білими та чорними не може мати happyend.

Ще один корінний режисер Рейчел Перкінс створює в цей час фільм «Сяйво» (*Radiance*, 1989 р.), якій розповідає про складну долю трьох сестер-аборигенок за походженням, котрі втратили матір і намагаються вижити в складних життєвих обставинах. Цей фільм був відзначений багатьма преміями на різних світових кінофестивалях. Слід зазначити позитивну роль, яку відіграє у створенні фільмів про перших автентичних австралійців Австралійська фільмова комісія з політики та естетики кіновиробництва аборигенами та про аборигенів та їх речі (*The Australian Film Comyission on Politics and Aesthetics of Filmmaking by and about Aboriginal People and Things*).

Поряд із фільмами про долю аборигенів з'являються стрічки, присвячені вrostанню «нових австралійців» у поки що чуже для них соціальне середовище та реакції цього середовища на новоприбулих. Одним із прикладів такого відображення нової політики Австралії – мультикультуралізму [24, р. 134; 25, р. 64] – є фільм Майкла Пауелла «Вони – дивний натовп» (*Their're a Weird Mob*, 1966 р.), в якому розповідається входження новоприбулих братів-італійців у нове соціальне оточення.

Водночас в австралійському кіно можна відмітити подальше розмаїття жанрів. Створюються історичні і фантастичні фільми, зростає інтерес до внутрішнього світу героїв, до їх реакцій, почасти хворобливих, на самотність, відчуженість, поодинокість, народжуються тріллери, фільми жахів та фільми-саспенси, в яких робиться акцент на незвіданих таємницях австралійської

природи, особливо її аутбеку, де відбуваються страшні та містичні події. Яскравим прикладом такого кіножанру є фільм режисера Пітера Вейра «Пікнік біля Висячої Скелі» (*Picnic at Hanging Rock*, 1975 р.), знятий за мотивами однойменного роману Джоан Ліндсей. Події розгортаються 1900 р., коли група дівчат та їхня вчителька прямують на пікнік до Висячої Скелі (реально існуючого місця у штаті Вікторія). Всі дівчата зникають. Хлопчик знаходить одну із них в буші, згвалтовану та безсловесну. Дівчина мовчить або через переляк, або примушена кимось до мовчання.

Фільм має відкритий кінець, ситуація не прояснена, але вона приводить до роздумів про те зло, яке ховається десь у суворій тиші бушу, про сексуальних перевертнів, їх жахливих вчинків та осоружних дій у німоті австралійського ландшафту. Можна сказати, що цей фільм вивів австралійське кіно із затінку на світло світової арени, мав великий успіх і демонструвався також в Україні.

Фільм режисера Філіпа Нойса «Мертвий спокій» (*Dead Calm*, 1989 р.), поставлений за романом Чарльза Вільямса, – один із перших фільмів, в якому з'явилася тоді невідома світу Ніколь Кідман та була представлена тим самим Голлівуду – являє собою яскравий взірець водночас саспенса і тріллера. Психологічна напруга триває весь фільм, у якому йдеться про молоде подружжя, котре вийшло на своїй яхті у відкритий океан і зіткнулося із кривавим злодієм у особі хлопця, якій був найманий ними для допомоги на яхті.

У 70-80-і рр. ХХ ст. набувають популярності кінострічки, які отримали назву «окер-фільми» (*ockerfilms*) [25; 26] – специфічний австралійський кіножанр, у якому відтворені властиві населенню Австралії вимова, пов'язані із нею фразеологізми, прислів'я та приказки, своєрідний приземлений гумор, тощо, які відтворюють австралійський національний характер, дещо шаржуючи його, підкреслюючи його «окремішність», особливо у чоловічій частини населення, яка належить до робітничого та нижнього середнього класів. Такі фільми створюються у різних жанрах: і у комедійному, і у реалістично-побутовому. До першого належить відома у всьому світі кінострічка режисера Пітера Феймана – «Крокодил Данді» (*Crocodile Dandee*, 1986 р.) та її сіквели «Крокодил Данді 2» та «Крокодил Данді у ЛосАнджелосі» із австралійським актором-коміком Полом Хоганом. Відома практично всім історія про австралійського мисливця на крокодилів Данді, котрий живе у мальовничій, але небезпечній «глибинці» Південної Території Австралії і потрапляє до Нью Йорку, де на нього чекають різні пригоди – і кумедні, і не дуже – став тим самим фільмом, який привернув до Австралії погляди сотень мільйонів глядачів [26; 27]. Про цей фільм писала не тільки преса США і Європи, йому присвячені окремі розвідки кінокритиків Австралії [29].

«Крокодил Данді» побив не тільки всі очікувані касові збори, але й зробив набагато більше: те, заради чого австралійський уряд вкладав фінанси у розвиток національного кінематографу: привернув увагу людей багатьох країн

до п'ятого континенту; розповів їм про цю чудову, сповнену пригод, землю; змалював привабливий характер австралійця, який передусім втілений в образі головного героя Данді, а також у другорядних постатях австралійців з «глибинки»; розповів усесвіту, що австралійці – це нова нація із своєю мовою та культурою, і що вона не така, як англійці та американці. Тим самим фільм підняв зацікавленість до Австралії, підштовхнув розвиток туризму як галузі, яка нині домінуюча серед інших галузей австралійської економіки, змусив замислитися голлівудських режисерів та продюсерів про те, які переваги надає для зйомок п'ятий континент, тобто став знаряддям «м'якої сили», яка, краще за все годиться для створення позитивного іміджу держави. Ми ще повернемося до цього питання, але заздалегідь можна відзначити, що виграли і касові збори за межами держави не тільки від цього, але й від наступних фільмів із позначкою «Made in Australia», розширилася дистрибуція австралійських фільмів у світі, народилися нові економічні схеми в індустріях австралійського кіно.

На екранах Австралії з'являються комедії, фільми-пригоди про австралійців в Англії, де їх мову не розуміють, й вони потрапляють у різні халепи. До перших таких фільмів належить кінострічка режисера Брюса Бересфорда «Пригоди Баррі МакКензі» (*The Adventures of Barry McKenzie*, 1972 р.). За нею виходить комедія режисера Девіда Бейкера «Великий МакКарті» (*The Great McKarthy*, 1975 р.), за однойменним романом Баррі Оуклі. Також створюються фільм-пригоди, які відбуваються на шляхах Австралії. Наприклад, стрічка режисера Карла Шульца «Прямуючи на північ» (*Trevelling North*, 1986 р.).

У кінці 1970 – початку 1980-х рр. з'являються фільми, в яких грає нове покоління австралійських кіноакторів, які дуже швидко стануть голлівудськими зірками. Так, режисер Майкл Пейт 1979 р. знімає фільм «Тім» (*Tim*) за однойменним романом відомої австралійської письменниці Колін Маккалоу. У цьому кінотворі головну роль такого собі архетипічного простака проникливо грає Мел Гібсон. Згодом він буде затребуваний Голлівудом і стане однією із його найбільших зірок.

1989 р. стане визначним для Ніколь Кідман, яка після вже згадуваної нами стрічки «Мертва тиша», а також фільму режисера Кена Камерона «Бангкок Хілтон» (*Bangkok Hilton*, 1989 р.), буде визнана Голлівудом.

У списку світових зірок опиняться також Пол Хоган, Рассел Кроу, Джеффри Раш. Дістали світового визнання і австралійські режисери Пітер Вейр та Баз Лурманн. «Австралійські фільми починають підтримувати виробничі кампанії з такими ключовими продюсерами, як Джейн Скотт, Джордж Міллер, Кріс Нунан, Даг Мітчелл та Кен Камерон. Решта зірок залишилися лояльними до своєї батьківщини, такі як Пол Хоган, Клаудія Карван, Джон Полсон та Йаху Сірієс» [5].

Не можна не згадати фільм за однойменним романом Колін Маккалоу «Ті, що співають у терені» (*The Thorn Birds*, 1983 р.). Він був знятий у США у

вигляді міні-серіалу на одній із провідних телемереж країни — ABC. Його зйомки велися у різних штатах Америки, включно з Гаваїми. Актори теж американські. Але в контексті нашого дослідження він цікавий тим, що в основу його покладений твір австралійської письменниці, який вийшов 1973 р. і став світовим бестселером. Він став важливим для Австралії і австралійського кіномистецтва, тому що привернув увагу до п'ятого континенту. Невдовзі глобальний медіа-магнат австралієць за походженням Руперт Мердок будує нові павільони «Fox Studios» на п'ятому континенті, виходячи з того, що виробничі затрати в Австралії набагато нижчі, ніж у США. До такого ж самого висновку дійшла й інша американська глобальна медіа-корпорація «Warner Brothers». Вона створює на території Австралії підрозділ «Warner Roadshow Studios». Австралійське кіновиробництво теж не пасе задніх: вони будують найсучаснішим кіномайданчики, на яких знімаються як національні, так і зарубіжні фільми.

1990-і рр. позначені подальшим інтересом до синтезу різних жанрів. Прикладом може слугувати фільм режисера Трейсі Моффарта «Бідевіл» (*Bedevil*, 1993 р.), в якому тематика життя аборигенів та проблеми видінь – «реальних, тих, що запам'яталися та уявних» [30] складається у трилогію з сучасних історій, герої яких переслідуються привидами. Спочатку це відбувається у пустельному аутбеку, потім у непролазних хащах і болотах на островах Квінсленда, далі – у доках Брісбена. Ця стрічка жаків отримала безліч кінематографічних нагород як на національних, так і на зарубіжних фестивалях.

Глобалізація процесів кіновиробництва та дистрибуції фільмів розвивається та продовжується у 1980-1990 рр. [31]. Прикладом однієї із глобальних стратегій в індустрії кіновиробництва в період глобалізації може бути створення стрічки «Мулен Руж!» (*Moulinrouge!*, 2001 р.), яка знята в Австралії із зіркою світового масштабу австралійкою Ніколь Кідман і австралійським режисером Базом Люрманом та інтернаціональною знімальною командою. Фільм був номінований на премію Оскар і отримав 2 нагороди у номінаціях «кращий режисер фільму» та «кращий дизайн костюмів».

Касовий успіх австралійських фільмів ХХ ст. має такий вигляд: показані фільми з найкращими показниками за кожне десятиліття:

- 1900-і рр. – «Історія про банду Келлі» (1906 р.) – 20 тис. фунтів стерлінгів;
- 1910-і рр. – «Фатальне весілля» (1911 р.) – 18 тис. фунтів стерлінгів; «Історія життя Джона Лі» (1912 р.) – 20 тис. фунтів стерлінгів;
- 1920-і рр.— «Засуджений довічно» (1927 р.) – понад 40 тис. фунтів стерлінгів;
- 1930-і рр. – «На нашій ділянці» (1932 р.) – 60 тис. фунтів стерлінгів;
- «Мовчання Діна Метленда» (1934 р.) – 50 тис. фунтів стерлінгів;
- 1940-і рр. – «40 000 вершників» (1940 р.) – 130 тис. фунтів стерлінгів;

- «Сміті» (1946 р.) – понад 50 тис. фунтів стерлінгів; «Оверлендери» – 150 тис. фунтів стерлінгів;
- 1950- і рр. – «Прогулянка в рай» (1956 р.) – 40 тис. фунтів стерлінгів;
- 1960-і рр. – «Вони дивний натовп» (1966 р.) – понад 2 млн. доларів;
- 1970- рр. – «Елвін Фіюпп» (1973 р.) – 7,2 млн. доларів;
- «Пікнік біля Звисаючої скелі» (1976 р.) – понад 5 млн. доларів;
- 1980-і рр. «Крокодил Данді» (1986 р.) – 328,2 млн. доларів; «Крокодил Данді II» (1988 р.) – 239,6 млн. доларів;
- 1990-і рр. – «Тяжко хворий» (1992 р.) – 80 млн. доларів; «Дитятко» (1995 р.) – 254,2 млн. доларів.

Для повного уявлення, яке місце займає австралійська кінопродукція на п'ятому континенті серед фільмів інших країн світу, звернімося до таблиці, в якій відображені кількість фільмів австралійських, новозеландських, азійських, європейських (французьких, британських, інших), північноамериканських, інших та загальна кількість фільмів за рік.

Таблиця 1.

Рік	Австра лія	Н.Зел андія	Азія	Європа			Півн. Амер		Інші	Усього
				Фр.	Брит.	ін.	Кан.	США		
1995	14	1	6	17	23	13	3	171	11	253
1985	17	0	1	4	25	5	4	136	2	194
1998	20	0	5	12	29	5	3	189	10	273
1990	22	3	7	26	20	14	6	153	1	252
1991	22	1	8	16	21	16	3	149	4	240
1993	22	3	8	14	13	17	5	172	5	259
2000	22	0	8	14	29	6	1	167	3	250
1999	24	3	3	5	28	11	5	174	2	255
1984	25	1	0	9	22	12	4	146	4	223
1996	25	1	9	12	25	10	3	190	6	281
1994	26	2	12	17	22	13	6	153	1	252
1992	29	1	5	9	28	15	6	135	1	229
1986	30	2	6	8	25	10	0	155	3 Т	239
1997	30	2	8	17	21	13	8	184	2	285
1987	31	1	7	12	18	14	5	168	3	259
1989	39	0	13	14	35	19	3	163	5	291

Для побудови цієї таблиці ми звернулися до даних Асоціації дистриб'юторів кінофільмів Австралії за 1984-2019 рр. [32] й вибрали останні сімнадцять років ХХ ст. Слід застережити, що дані в таблиці йдуть не в хронологічному порядку, а в порядку зростання кількості австралійських фільми за роки, що ми

вивчаємо. Аналіз даних таблиці свідчить, що 50% кінопродукції, яка демонструвалась в австралійських кінотеатрах була вироблена у США.

Розвиток австралійської кіноіндустрії можна відстежити за різними параметрами. Одним із показників є кількість екранів кінотеатрів з 1985 по 2000 рр. Простежується наступна тенденція: 1985 р. існувало 128 кіноекранів у містах Австралії, 167 кіноекранів у передмістях, 406 кінотеатрів у сільських місцевостях. У 2000 р. існувало 129 кіноекранів у містах Австралії, 949 кіноекранів у передмістях, 700 кінотеатрів у сільських місцевостях [32]. Чітко простежується тенденція, що кількість екранів у містах за 15 останніх років ХХ ст. практично не збільшилася, тоді як їх чисельність стрімко зростала у передмістях та сільських місцевостях. Така тенденція може знайти пояснення стрімким розвитком телебачення в країні, перш за все в містах Австралії. Тому кількість кінотеатрів у них зменшується.

Ми також маємо можливість навести дані про середні показники за останні три десятиліття ХХ ст. за такими критеріями як кількість відвідувань кінотеатрів та середній валовий збір у касах кінотеатрів.

- У 1976-1979 рр. середня кількість відвідувань встановила 30,3 млн., а середній валовий збір у касах кінотеатрів – 106,3 млн. доларів.
- У 1980-1989 рр. середня кількість відвідувань встановила 38,3 млн., а середній валовий збір у касах кінотеатрів – 191,5 млн. доларів.
- У 1990-1999 рр. середня кількість відвідувань встановила 64,9 млн., а середній валовий збір у касах кінотеатрів – 476,5 млн. доларів [32].

«Нова хвиля» розвитку австралійського кіно у 1970-1980-і рр. не могла не привести до професійного його вивчення. В ці роки в Австралії закладається підґрунтя для розвитку кінокритики, історії та теорії кіно. Ми вже згадували про створення Інституту кіно, телебачення і радіо в 1970-і рр. А згодом створюється національний кіноархів, що підтверджує глибоке розуміння уряду щодо важливості кіно як мистецтва та його історичної ваги. Збереження національних кінофондів сприяло і сприяє розвитку таких дисциплін як кінокритика, теорія та історія кіно на п'ятому континенті. Австралійські фільмові студії впроваджуються як інституційно визнана дисципліна між 1975-1985 рр. «Академізація дисципліни відбувається разом з розповсюдженням курсів-студій кіно у старших класах середніх шкіл, коледжів вищої освіти, технологічних інститутів, молодих університетів, таких як університет Мердока, університет Гріфіта, університет Дікіна, а також як частина вже усталених курсів таких критичних дисциплін, як англійська мова та компаративна література, історія літератури та комунікаційні студії в деяких старих університетах. Хоча в таких місцях, як Мельбурнський університет та університет Ля Троуба та Сіднейський університет Нового Південного Вельсу (які відносяться до старих університетів Австралію – О.З.) кіностудії введені як дискретне естетичне поле та дисципліна. Введення у 1980-і рр. культурних

студій означало що студії кінодосить часто ставали частиною більшої інтердисциплінарної формації навчальних дисциплін» [33, р. 114].

У роки формування кінознавства в Австралії цьому процесу допомагали такі заходи, як проведення конференцій, створення різних організацій та вихід у світ журналів, присвячених аналізу кінофільмів. Серед таких організацій були Австралійська асоціація вивчення кіно (Australian Screen Studies Association – ASSA), конференція, яка проводиться один раз на 2 роки, а починаючи з 1981р. – конференція Асоціації фільмів та історії Австралії та Нової Зеландії; щорічна конференція асоціації культурних студій Австралії, яка проводиться з 1991 р. та інші.

Впродовж останньої третини ХХ ст. з'являються наукові фахові журнали, що сприяють посиленню наукового дискурсу в галузі кіномистецтва. Необхідно зазначити, що ще до появи цих журналів, розвідки про австралійське кіно друкувалися у таких відомих національних журналах, як «Australian», «Meanjin» і в низці провідних австралійських газет. Тож австралійська наукова спільнота і широка зацікавлена громадськість отримують такі журнали, присвячені кіно, як «The Australian Screen», «Filmnews», «Australian Journal of Screen Theory», «Cinema Papers», «Australian Cultural Studies». До цього можна додати журнали ширшого профілю «Art&Text», «Conteenum», «Metro», «Flesh», «Intervention», «On the Beach», «Southern Review», «Tension», де також друкуються статті з кіномистецтва.

Наприкінці ХХ століття в країні з'являються також онлайнні журнали, присвячені різним аспектам національного кіно. Це такі часописи, як «Screening the Past», «Senses of Cinema», «Rouge».

Можна тільки вітати, що австралійські університети здійснюють публікації своїх наукових журналів у соціогуманітарній сфері. Тільки у відкритому доступі в університетах п'ятого континенту наявні такі журнали з історії, кіномистецтва, кінокритики, комунікації, медіа, політики, соціології, а також культурних студій, літератури і гуманітарних проблем:

Australian National University публікує *Aboriginal History Journal, Australian Humanities Review*;

Bond University публікує *Culture Mandala: The Bulletin of the Centre for East-West Cultural and Economic Studies*;

Edith Cowan University публікує *Australian Journal of Teacher Education, eCULTURE, Research Journalism*;

Flinders University публікує *Transnational Literature, Writers in Conversation and the Flinders Journal of History and Politics*;

Griffith University публікує *Journal of Social Inclusion*;

La Trobe University публікує *The Looking Glass: New Perspectives on Children's Literature and Writing from Below*;

Macquarie University публікує *Macquarie Matrix, Scan: Journal of Media Arts Culture and NEO: journal for higher degree research in the social sciences and humanities*;

Murdoch University публікує *IM: Interactive Media*;

RMIT публікує *Communication, Politics and Culture, Local-Global Journal and Senses of Cinema*;

Southern Cross University публікує *The Journal of Economic and Social Policy*;

Swinburne University of Technology публікує *Sensoria: A Journal of Mind, Brain, and Culture*;

University of Melbourne публікує *PLATFORM Journal of Media and Communication*;

University of Sydney публікує *Arts: The Journal of the Sydney University Arts Association; Journal and Proceedings of the Royal Society of New South Wales, Literature & Aesthetics*;

University of Technology публікує *Cultural Studies Review; Public History Review and Sydney Journal*;

University of Western Sydney публікує *Global Media Journal*.

Ми спеціально навели перелік цих журналів та університетів, де вони виходять, англійською мовою, щоб зробити їх доступними джерелами для подальшого вивчення українськими дослідниками нашого та нових поколінь питань культурного розвитку Австралії у ХХ ст.

За роки підйому австралійського кіно, починаючи з 1970-х рр. в країні швидко розвивалася академічне вивчення цього медіуму завдяки когорті національних дослідників. З'являються монографічні дослідження з історії австралійського фільму таких вчених, як Том О'Рейган [27], Сюзан Дермоді та Елізабет Джакка, Карен Дженнінгз, Аннет Гамільтон [2], Бен Голдсміт [3], Саскія Вандербент [5], Іна Бертран [19], Бен Голдсміт і Том О'Рейган [30], Кріс Лонг [6], Ерік Рід, Джон Таллок, Ендрю Пайк і Росс Купер, Джонатан Рейнер [34], Грем Шірлі і Брайан Адамс.

Виходять у світ колективні монографії, присвячені як австралійському фільму, так і розвитку національних мас-медіа в цілому під редакцією таких вчених, як Джонатан Рейнер [34], Стюарт Кенінгхем та Сью Тернбулл [10], Стюарт Кенінгхем та Джордж Стюарт, Альберт Моран та Том О'Рейган [21].

З'являються монографії і статті, присвячені окремим кіножанрам або окремим фільмам. Так, Іна Бертран і Білл Рут присвячують свою статтю німому фільму «Банда Неда Келлі» [21], тоді як Моріс Меган [29] вдається до осмислення складових фільму «Данді Крокодил», які принесли йому світовий успіх. Марк Дуган і Джон Шварц аналізують прояви мультикультуралізму в австралійському кіно [24], Ал Грасбі у своїй монографії дискутує про тиранію упереджень [25], Колінз Фелісіті [26], Том О'Рейган [27], Леслі Спід [28] вивчають у своїх розвідках особливості австралійського національного гумору та жанру комедії, тоді як Дені Рейнолд [13] та Сільвія Лоусон [14]

зосереджуються у своїх публікаціях на історії та естетиці зображення австралійців під час Першої та Другої світових воєн.

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. монографії австралійських дослідників кіно публікуються за межами Австралії: в США (Джордж Куварос, Едгар Морін, Пол Шредер), у Великій Британії (Іна Бертран [19], Том О'Рейган, Адріан Мартін, Терренс Малік, Меган Морріс, Константін Веревіс, Ноель Кінг, Дін Вілльямс [33], Джонатан Райнер [34]). Усе це свідчить про зрілість австралійського кінознавства, про визнання його англомовною науковою спільнотою. У 2013 р. в дослідженні, здійсненому австрійськими вченими, розвідка про австралійське кіно написана австралійською дослідницею Аннет Гамільтон. Так що інтерес до австралійського кіно поширюється у Західній Європі не тільки на англомовні країни.

Отже, здійснено перше комплексне наукове міждисциплінарне дослідження з історії розвитку австралійського кіно в ХХ ст. в Україні. Введений новий раритетний матеріал щодо австралійських, британських та американських наукових джерел та літератури.

Розглянуто розмаїття жанрів національного кіномистецтва, і показано, як вони сприяють втіленню у кінострічках головних архетипів австралійської культури, розвитку австралійської ідентичності.

Проведено компаративний аналіз фільмів та літературних першоджерел, покладених в основу їх сценаріїв. Зроблено висновок, що австралійськими режисерами були обрані найкращі взірці австралійської національної поезії і прози, які розкривають історичні і соціальні, культурні і расові проблеми розвитку країни протягом ХХ ст.

Доведено, що австралійські кінострічки мають таку художню якість, яка дозволяє їм конкурувати із світовим кіно, починаючи із його зародження, і під час процесів інтерналізації індустрії кіно та його дистрибуції у 1980-1990 рр. – десятиліття стрімкої глобалізації світу. Перешкодою ж для поширення австралійських фільмів поза межами п'ятого континенту та навіть на батьківщині слугує глобалізована система дистрибуції кінофільмів, яка монополізована США ще з 1930-х рр. і з розвитком глобалізації тільки підсилюється. Позитивним моментом боротьби з цією тенденцією є заходи австралійського ряду як для розвитку національного кіномистецтва, так і щодо дотримання певного відсотку національних кінострічок у національному кінопрокаті.

Досліджені шляхи участі австралійського уряду щодо підтримки розвитку національного кіно та створення відповідних фондів, інституцій та навчальних закладів. Цей досвід може бути рекомендований уряду України.

Доведено, що такий державницький підхід до розвитку кіно і галузі культури загалом сприяє покращенню іміджу держави і привертає до неї інвестиції, розвиває туризм, сприяє посиленню імміграції та припливу молоді з багатьох країн світу, яка обирає для себе навчання в Австралії (що, по-перше, приносить

державі непогані дивіденди, а також підготовку молодих кадрів, які за час навчання на п'ятому континенті звикають до природних умов, соціального клімату п'ятого континенту та ознайомлюються із пропозиціями, від корпоративного і наукового світу Австралії).

Існує велика вірогідність, що молоді інтернаціональні кадри залишаться там на певний строк або й назавжди. Навіть, якщо вони не залишаться і Австралії, вони стають «науковими послами» цього континенту, підтримуючи контакти з ним і своєю науковою підготовкою рекламуючи досягнення Австралії в галузі освіти і науки.

Зроблено висновки, що така далекоглядна зовнішня політика австралійського уряду щодо австралійського кіно, що належить до м'якої сили (softpower), виступає посланцем держави у всіх куточках сучасного світу, робить Австралію передовою країною, яка займає за даними 2019 р. друге місце після Швейцарії за рівнем багатства на кожну дорослу людину.

Список використаних джерел та літератури

1. Танці аборигенів Торресової протоки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eoutube.com/watch?v=1R7Jo8om5vQ>
2. Hamilton Anette. Imagined Identities: Focus on Australian Cinema [Електронний ресурс]. – Режим доступу: academia.edu/1924575/imagined_identities_focus_on_Australian_cinema_English_Title
3. Goldsmith Ben. Australian Cinema: Introduction. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: academia.edu/3547563/AustralianCinemaIntroduction
4. Mulvaney D.J. Spencer, Sir Walter Baldwin (1860-1929) // Australian Dictionary of Biography, 1990. – Vol. 12 (MUP). – P. 46.
5. Vanderbent Saskia. Australian Film. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pocketessentials.com>
6. Long C. Australia's Films: Part Fifteen – Under Southern Skies // Cinema Papers. 1995. – № 106. – October. – P. 38-41, 54-55.
7. Bertrand I., Routt W.D. The Picture that Will Live Forever: The Story of the Kelly Gang. – St. Kilda, Vic.: Australian Teachers of Media (ATOM), 2007. – 197 p.
8. Зернецкая О. Моральный императив Руфуса Доуза (рецензия на книгу Маркуса Кларка «Осужденный пожизненно». М.: Художественная литература, 1986) // Иностранная литература. – 1987. – № 8. – С. 243-244.
9. Зернецкая О.В. Вэнс Палмер и австралийский роман. – Киев: Наукова думка, 1984. – 185 с.
10. Verhoeven Deb. Film, Video, DVD and Online Delivery. – The Media and Communications in Australia / Ed. by S. Cunningham & S. Turnbull. – Crows Nest. N.S.W.: Allen & Unwin, 2014. – 325 p.
11. Valentine T.J. The Causes of the Depression in Australia. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0014498900040>
12. Great Depression National Museum in Australia. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nma.gov.au/explore>
13. Reynauld D. Celluloid Anzacs: the Great War through Australian Cinema. – Melbourne: Australian Scholarly Publications, 2007. – 279 p.
14. Lawson S. Gallipoli: You Are Being Taught What to Remember // Filmnews. – 1981. – Vol. 11, № 11-12. – P. 11.
15. Clancy L. Culture and Customs in Australia. – Sydney: Greenwood Publishing Group, 2004. – 191 p.

16. Зернецкая О.В. Роман Колин Маккалоу «Поющие в терновнике». Новые жанровые модификации австралийского романа-саги. Взаимодействие формы и содержания в реалистическом художественном произведении: Монография. – Киев: Наукова думка. 1988.
17. Moran A., O'Reagan T. Two Discourses of Australian Film // *Australian Journal of Screen Theory*. – № 15-16. – P. 163-173.
18. O'Reagan T. *Australian National Cinema*. – London: Routledge, 1996. – 416 p.
19. Bertrand I. *The Oxford Companion to Australian Film*. – Oxford: Oxford University Press, 2000. – 583 p.
20. Attard B. The Economic History of Australia from 1788: An Introduction [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eh.net/encyclopedia/the-economic-history-of-australia-from-178-an-introduction...>
21. Bertrand I., Routt B. The Fairest Child of the Motherland: Colonialism and Family in Australian Films of the 1920s and 1930s' // *The Australian Screen* / Ed. by A. Moran, T. O'Reagan. – Melbourne: Penguin, 1989. – P. 28-52.
22. Зернецкая О.В. Австралийский социальный роман 30 годов XX века. – Киев: Наукова думка. 1982. – 287 с.
23. Australian Century since Federation at a Glance. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://treasury.gov.au/default/files/2019-03/round3.pdf>
24. Dugan M., Swarc J. *There Goes the Neighbourhood! Australia's Migrants Experience*. – Melbourne: Macmillan & Australian Institute of Multicultural Affairs, 1984. – 200 p.
25. Grassby Al. *The Tyranny of Prejudice*. – Melbourne: A.E. Press, 1984. – 107 p.
26. Collins F. *Wogboy Comedies and the Australian National Type* // *Diasporas in Australian Cinema* / Ed. by R. Muravska, F. Lambert. – Bristol: Intellect Books, 2009. – P. 73-82.
27. O'Regan T. *Cinema Oz: The Ocker Films'* // *The Australian Screen* / Ed. by A. Moran, T. O'Regan. – Ringwood, Vic.: Penguin, 1989. – P. 75-98.
28. Speed L. *Life as a Pizza: The Comic Traditions of the Wogsplotation Films* // *Metro Magazine*. – 2005. – № 146-147. – P 136-144.
29. Morris M. *Tooth and Claws: Tales of Survival and CrocodileDandee* // *Art & Text*. – 1987. – № 25. – P. 36-68.
30. Goldsmith B., O'Reagan T. *The Film Studies: Film Production in the Global Economy*. – Lanham MD: Rowman and Littlefield Publishers, 2005. – 246 p.
31. *Total Screens, Seating Capacity and Theatres in Australia, 1980-2019*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://screenaustralia.gov.au>
32. *Motion Picture Distributors Association of Australia (MPDAA)*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://screenaustralia.gov.au>
33. King N. Verevis Konstantin and Williams Deane, *Australia* // *The Sage Handbook of Film Studies*. – London. Sage Publications, 2008. – P. 112-122.
34. Rayner J. *Contemporary Australian Film*. – Manchester: Manchester University Press, 2005. – 224 p.

References

1. *Tantsi aboryheniv Torresovoyi protoky* [Dances of the aborigines of the Torres Strait]. [Online]. Available from: <http://www.eoutube.com/watch?v=1R7Jo8om5vQ> [In Russian].
2. *Hamilton Anette. Imagined Identities: Focus on Australian Cinema* [Online]. Available from: academia.edu/1924575/imagined_identities_focus_on_Australian_cinema_English_Title [In English].
3. *Goldsmith Ben. Australian Cinema: Introduction*. [Online]. Available from: academia.edu/3547563/AustralianCinemaIntroduction [In English].

4. Mulvaney, D.J. (1990). Spencer, Sir Walter Baldwin (1860-1929). *Australian Dictionary of Biography*, 12, p. 46. [In English].
5. *Vanderbent Saskia. Australian Film*. [Online]. Available from: <http://www.pocketessentials.com> [In English].
6. Long, C. (1995). Australia's Films: Part Fifteen – Under Southern Skies. *Cinema Papers*, 106, October, pp. 38-41, 54-55. [In English].
7. Bertrand, I. & Routt W.D. (2007). *The Picture that Will Live Forever: The Story of the Kelly Gang*. St. Kilda, Vic.: Australian Teachers of Media (ATOM). [In English].
8. Zernetskaya, O. (1987). Moral'nyy imperativ Rufusa Douza (retsenziya na knigu Markusa Klarka "Osuzhdennyi pozhiznenno"). M.: Khudozhestvennaya literatura, 1986) [Zernetskaya, Oh. The moral imperative of Rufus Dawes (review of the book by Markus Clarke "Convicted for life". M.: Khudozhestvennaya literatura, 1986)]. *Inostrannaya literatura* [Foreign literature], 8, pp. 243-244. [In Russian].
9. Zernetskaya, O.V. (1984). *Vens Palmer i avstraliyskiy roman* [Vance Palmer and an Australian novel]. Kiyev: Naukova dumka. [In Russian].
10. Cunningham, S. & Turnbull, S. (ed.) (2014). *Verhoeven Deb. Film, Video, DVD and Online Delivery. – The Media and Communications in Australia*. Crows Nest. N.S.W.: Allen & Unwin. [In English].
11. Valentine, T.J. *The Causes of the Depression in Australia*. [Online]. Available from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S00144989000040> [In English].
12. *Great Depression National Museum in Australia*. [Online]. Available from: <https://www.nma.gov.au/explore> [In English].
13. Reynauld, D. (2007). *Celluloid Anzacs: the Great War through Australian Cinema*. Melbourne: Australian Scholarly Publications. [In English].
14. Lawson, S. (1981). Gallipoli: You Are Being Taught What to Remember. *Filmnews*, 11-12, (11), p. 11. [In English].
15. Clancy, L. (2004). *Culture and Customs in Australia*. Sydney: Greenwood Publishing Group.
16. Zernetskaya, O.V. (1988). *Roman Kolin Makkalou "Poyushchiye v ternovnike"*. *Novyye zhanrovyye modifikatsii avstraliyskogo romana-sagi. Vzaimodeystviye formy i sodержaniya v realisticheskom khudozhestvennom proizvedenii: Monografiya* [Roman Colin McCullough "Singing in the Blackthorn". New genre modifications of the Australian saga novel. The Interaction of Form and Content in Realistic Artwork: Monograph]. Kiyev: Naukova dumka. [In Russian].
17. Moran, A. & O'Reagan, T. Two Discourses of Australian Film. *Australian Journal of Screen Theory*, 15-16, pp. 163-173. [In English].
18. O'Reagan, T. (1996). *Australian National Cinema*. London: Routledge. [In English].
19. Bertrand, I. (2000). *The Oxford Companion to Australian Film*. Oxford: Oxford University Press. [In English].
20. Attard, B. The Economic History of Australia from 1788: An Introduction. [Online]. Available from: <https://eh.net/encyclopedia/the-economic-history-of-australia-from-178-an-introduction...> [In English].
21. Bertrand, I. & Routt, B. (1989). The Fairest Child of the Motherland: Colonialism and Family in Australian Films of the 1920s and 1930s'. In: Moran, A & O'Reagan T. (ed.). *The Australian Screen*. (Pp. 28-52). Melbourne: Penguin. [In English].
22. Zernetskaya, O.V. (1982). *Avstraliyskiy sotsial'nyy roman 30 godov XX veka* [Australian social novel 30 years of the twentieth century]. Kiyev: Naukova dumka. [In Russian].
23. *Australian Century since Federation at a Glance*. [Online]. Available from: <https://treasury.gov.au/default/files/2019-03/round3.pdf> [In English].
24. Dugan, M. & Szwarc, J. (1984). *There Goes the Neighbourhood! Australia's Migrants Experience*. Melbourne: Macmillan & Australian Institute of Multicultural Affairs. [In English].
25. Grassby, Al. (1984). *The Tyranny of Prejudice*. Melbourne: A.E. Press. [In English].

26. Collins, F. (2009). Wogboy Comedies and the Australian National Type. In: Muravska R. & Lambert F. (ed.). *Diasporas in Australian Cinema*. (Pp. 73-82). Bristol: Intellect Books. [In English].
27. O'Regan, T. (1989). Cinema Oz: The Ocker Films'. In: Moran, A. & O'Regan, T. (ed.). *The Australian Screen*. (Pp. 75-98). Ringwood, Vic.: Penguin. [In English].
28. Speed, L. (2005). Life as a Pizza: The Comic Traditions of the Wogsploitation Films. *Metro Magazine*, 146-147, pp. 136-144. [In English].
29. Morris, M. (1987). Tooth and Claws: Tales of Survival and CrocodileDandee. *Art & Text*, 25, pp. 36-68. [In English].
30. Goldsmith, B. & O'Regan, T. (2005). *The Film Studies: Film Production in the Global Economy*. Lanham MD: Rowman and Littlefield Publishers. [In English].
31. *Total Screens, Seating Capacity and Theatres in Australia, 1980-2019*. [Online]. Available from: <https://screenaustralia.gov.au> [In English].
32. *Motion Picture Distributors Association of Australia (MPDAA)*. [Online]. Available from: <https://screenaustralia.gov.au> [In English].
33. King, N. (2008). Verevis Konstantin and Williams Deane, Australia. In: *The Sage Handbook of Film Studies*. (Pp. 112-122). London. Sage Publications. [In English].
34. Rayner, J. (2005). *Contemporary Australian Film*. Manchester: Manchester University Press. [In English].

Зернецкая О.В. Развитие культуры в Австралии на протяжении XX в.: киноиндустрия.

Статья представляет собой первую попытку в Украине комплексного междисциплинарного изучения истории развития австралийской киноиндустрии в XX в. в контексте австралийской культуры. Анализируя фильмы в исторической последовательности берутся во внимание особенности каждой декады. Проанализированы периоды немого звукового и цветного кино. Выделены лучшие фильмы, режиссеры и выдающиеся актеры. Особое внимание уделено художественным и документальным фильмам.

В статье рассматривается развитие различных жанров кинофильмов, начиная с исторической драмы, фильмов о выживании поселенцев-пионеров, приключенческих фильмов. Показано, как они способствуют воплощению в фильмах главных архетипов австралийской культуры, развития австралийской идентичности. После Первой и Второй мировых войн создаются фильмы, чтобы увековечить храбрость австралийских солдат на полях этих войн. Впоследствии появляются фильмы, в которых режиссеры изображают судьбы австралийских женщин, а также жен переселенцев, или аборигенок.

Проведен компаративный анализ фильмов и литературных первоисточников, положенных в основу их сценариев. Сделан вывод, что австралийскими режиссерами были выбраны лучшие образцы австралийской национальной поэзии и прозы, которые раскрывают исторические и социальные, культурные и расовые проблемы развития страны в течение XX в.

В статье уделяется внимание периодам бума и спада в сфере австралийского кинопроизводства. Проанализирована правительственная политика в киноиндустрии. Указаны различные схемы производства и дистрибуции национальных фильмов, чтобы сделать их конкурентоспособными с фильмами других киноиндустрий мира, особенно с Голливудом. Изучена сфера новой дисциплины – австралийские фильмовые студии так же, как и труды национальных ученых в этой области. Выяснено, в которых университетах Австралии она преподается. Сделаны выводы, что опыт Австралии в этих сферах полезен для Украины.

Ключевые слова: развитие австралийской культуры, киноиндустрия, структура, жанры, государственная политика, австралийское киноведение.

Zernetska O. *The Development of Australian Culture in the XX Century: Australian Film Industry.*

This article represents the first attempt in Ukraine of complex interdisciplinary investigation of the history of Australian film development in the XX-th century in the context of Australian culture. Analysing films in historical order the peculiarities of each decade are taken into consideration. The periods of silent films, sound films and colour films are analysed. The best film productions, their film directors and prominent actors are outlined. Special attention is paid to the development of feature films and documentaries.

The article concentrates on the development of different film genres beginning with national historical drama, films of the first pioneers' survival, adventure films. It is shown how they contribute to the embodiment in films of the main archetypes of Australian culture, the development of Australian identity. After World War I and World War II war films appear to commemorate the courage of the Australian soldiers in the war fields. Later on the destiny of the Australian women white settlers' wives or native Australians inspired film directors to make them the chief heroines of their movies.

A comparative analysis of films and literary primary sources underlying their scripts is carried out. It is concluded that the Australian directors selected the best examples of Australian national poetry and prose, which reveal the historical and social, cultural and racial problems of the country's development during the twentieth century.

The publication dwells on boom and bust periods of Australian film making. The governmental policy in this sphere is analysed. Different schemes of film production and distribution are outlined to make national film industry compatible with the other film industries of the world, especially with the Hollywood. The area of a new discipline - Australian Film Studios - is studied as well as the works of Australian scholars. It is clarified in what Australian universities this discipline is taught. It is assumed that the experience of Australia in this sphere should be taken by Ukraine.

Keywords: *the development of Australian culture, Australian film industry, structure, genres, governmental policy, Australian Film Studios.*